

KAMU BİNALARININ SAYISI ARTTIKÇA ANKARA FIRSATI KAÇIRIYOR!

Son yıllarda başkent Ankara'da, özellikle ana ulaşım aksları olan Konya ve Eskişehir Yollarının üzerinde artan sayıda kamu binasının inşa edilmekte olduğu görülüyor. Eskişehir Yolu üzerinde inşa edilen Başbakanlık Afet ve Acil Durum Başkanlığı, Gümrük Müsteşarlığı, Danıştay, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı binaları; Konya Yolu üzerinde hizmete giren Dış Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Devlet Planlama Teşkilatına bağlı Ulusal Ajans, Kamu İhale Kurumu, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu bu binalara örnek olarak gösterilebilirler.

Kamu kurumlarının Kızılay ve Ulustan çıkıp Eskişehir Yolu gibi akslar boyunca şehrin dışına çıkarılmaları 1970'li yılların sonunda, çalışmalarının dönemin İmar ve İskan Bakanlığına bağlı Ankara Metropolitan Alan Nazım Plan Bürosu tarafından yapılan "Ankara 1990 Nazım İmar Planı" kararlarından birisi olsa da ne yazık ki ortaya çıkan manzara başkent Ankara'nın geleceği için tehlike çanları çalmaya başlamıştır. Yeni kamu binalarının yer seçiminde, tasarımında ve Ankara Kenti üzerinde yaratacakları etkiler konusunda ciddi bir özensizlik hatta vurdumduymazlık söz konusudur.

Ankara Kentinde kişi başına 17 metrekare (neredeyse kişi başına düşen yeşil alan kadar) resmi kurum alanı düşüğü düşünüldüğünde kamu kurumlarının arazilerine ya da binalarına ilişkin atılacak her adımın kentin kaderini etkileyeceği kolaylıkla anlaşılabilir.

Cumhuriyet Ankara'sını Yaratan Kamu Binaları ve Uluslar arası Mimari Deneyim

Oysaki Ankara Kentinin başkent olarak ilanından hemen sonra başlatılan imar hareketinin ayrılmaz ve en önemli parçalarından birisini inşa edilen kamu binaları oluşturmaktaydı. Bugünkü Kızılay'da yer alan, Türkiye Cumhuriyetinin genç başkentinin kalbini oluşturan, Güven Anıtı ve Güven Parkla başlayarak Bakanlık binalarından geçen ve Türkiye Büyük Millet Meclisi ile sonlanan devlet mahallesi, Ulus'ta ve Atatürk Bulvarı boyunca inşa edilen yeni kamu binaları bu mimari deneyimin bugün de yaşayan simgelerini oluşturmaktadır. Sayıları yüze yaklaşan idari yapı, eğitim kurumu, askeri bina, sağlık kompleksi, Elçilik Binası, Banka, heykel ve anıt Alman, Avusturyalı, İsviçreli ve diğer Avrupa Ülkelerinden mimarlarla Birinci ve İkinci Ulusal Mimarlık Akımını izleyen Türk Mimarlar tarafından tasarlanmış ve inşa edilmiştir.

Başta Ankara'yı bir açık hava mimarlık müzesine dönüştüren bu kamu yapıları ve imarlı kentsel gelişimin etkisiyle Ankara Kenti 1930'ların ortalarında yabancı gazetecilerin deyimiyle bir "Türk Mucizesi" olarak adlandırılmaya başlamıştır. Bu mucizenin yaratılmasında Cumhuriyetin kuran kadroların Ankara'yı öncü ve örnek bir başkent olarak imar etme azimleri, kamu yapılarının bütünsel bir plan ve program dâhilinde inşa edilmeleri ve dönemin uluslar arası mimarlık birikiminden faydalanılması etkili olmuştur.

Ancak, ne yazık ki iki binli yıllarda gelinen noktada inşa edilen kamu yapıları, yer seçimleri, inşa edilme biçimleri ve tasarımları ile Ankara Kentinin gelişiminde katkıda bulunmayan, hatta sorun yaratan bir hale gelmişlerdir.

Devlet, Mahallesinden Taşınıyor, Kızılay Çöküyor!

Başkentteki kamu yapılarının kentsel misyonu önce Kızılay'daki devlet mahallesinde bozulmaya başlamıştır. Önce Bakanlıklar çeşitli birimlerini Kızılay'ın dışındaki ek binalara

taşınmışlar ya da devlet mahallesinin mimari bütünlüğünü bozacak uygulamalar yapılmıştır. Devlet mahallesi için inşa edilen ek binalar, Güven Park'ın dolmuş ve otobüs durakları haline getirilmesi, Türkiye Büyük Millet Meclisi ile Bakanlıkların birbirlerinden mekânsal olarak koparılmasına sebep olan ulaşım düzenlemeleri, Devlet mahallesini toplumsal olaylara karşı çembere alan güvenlik kordonu Kızılay'daki kamu yapılarını yarı hayalet binalar haline getirmiştir. Bazı Bakanlıkların sadece sembolik bazı birimleri ya da makamları bu binalarda yer almaktadır. Yatırımcı birimler çoktan taşınmıştır.

Devlet mahallesindeki bozulma en çok Kızılay Kent Merkezini derinden etkilemektedir. Kızılay'daki perakende sektörünün baş müşterisi olan kamu çalışanlarının sayılarının azalması, Bakanlıklar bölgesinin özellikle geceleri yaşamayan bir bölge olarak Kızılay'ı Atatürk Bulvarının batı yönünde sınırlaması ve bir engel oluşturması bu sorunların bazıları arasında sayılabilir. İlerleyen zamanlarda devlet mahallesinin tamamının boşaltılması ve yeni işlevler getirilmesi durumunda sorun daha da ciddileşebilecektir.

Yeni Kamu Binaları: Gelişigüzel yer seçim, Kent Silüetinin Göz ardı Edilmesi

Mevcut kamu kurumlarının ek ve yeni binaları yapımında, yeni kamu kurumlarının binalarının yer seçim ve inşasında tipik bir süreç izlendiği görülmektedir. Öncelikle kurumun devletteki ağırlığı ve önemine paralel olarak yeni bir bina yapılıp yapılmayacağına karar verilmektedir. Mevcut bir bina olsa bile göreve gelen bürokratların yükselme hırsı, kuruma hükümetin verdiği yetki, kaynak ve öneme uygun yeni bir bina yapımına karar verilebilmektedir. Bina yapımına karar verildikten sonra Ankara Kentinin prestijli gelişme bölgelerinden olan Eskişehir Yolu ve Konya Yolu üzerinde ve çevresinde yer alan Mustafa Kemal, Yüzüncüyıl, Balgat, Karakusunlar, Cevizlidere, Öveçler ve benzeri mahallelerde yer alan hazine arazileri araştırılmaktadır. Aranılan niteliklere uygun arazi bulunduğu anda bu arazi üzerine Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ya da Toplu Konut İdaresi tarafından ihale yoluyla bir bina inşa edilmektedir. Eğer arazinin kullanım kararı kamu binası yapmaya uygun değilse imar planı değişikliği yapılmaktadır. Aranılan niteliklere uygun arazi bulunmadığında da özel sektör tarafından inşa edilen binalar uzun süreliğine kiralanmaktadır.

Ancak, bu süreçlerde, kamu binalarının yer seçimine, Ankara Kentinin yapılaşma düzeni ve altyapısı ve silüeti üzerinde yeni kamu binalarının yapacağı etkiye ilişkin bir öngörü, bir bütünsel strateji bulunmamaktadır. Ankara'nın yürürlükteki üst ölçekli planı "Ankara 2023 Nazım İmar Planı"nda kamu kurumu alanları belirlenmiş olsa da bu alanlar yapılan imar planı değişiklikleri ve yeni kamu kurumu binaları ile sürekli değişmektedir. Planda kamu binalarının kentsel silüete yapacağı etki de dikkate alınmamıştır. Dolayısıyla Ankara Kentinde Kamu Binalarının nasıl inşa edileceklerine ilişkin bütünsel bir yaklaşım ve strateji ne yazık ki bulunmamaktadır.

Çağdaş Dünya Kamu Binalarını Birer Mücevher Gibi Kullanıyor!

Çağdaş dünyada ise özellikle başkentlerde yer alan kamu yapıları bütünsel bir program çerçevesinde oluşturulmakta, mimari tasarımın doruk noktalarını oluşturacak yaratıcı çözümler açılan yarışmalar aracılığıyla kamu binalarına taşınmaya çalışılmaktadır. Ortaya çıkan mimari eserler o başkent kentsel silüetine katkıda bulunmakla kalmamakta, tüm dünyanın görmek ve içinde bulunmak isteyeceği simgelere dönüşmektedir. Son yıllarda Avrupa'nın bazı kentlerinde inşa edilen bazı kamu yapıları, müze ve eğitim binalarının turizme ve o kentin tanıtımına çok ciddi katkılarda bulunmaktadır. Almanya'da da son

yıllarda yapılan yasal düzenlemelerde kamu binalarının tasarımlarının yarışma yoluyla elde edileceği kuralı getirilmiştir.

Yani dünyada kamu yapıları kentleri öne çıkaracak, avantajlı konuma getirecek birer fırsat gibi algılanmakta, alelade birer bina gibi değil birer mücevher gibi ele alınmaktadır.

Kamu binalarının ve özel sektörün İstanbul'a taşınmasıyla kan kaybeden Ankara Kenti elindeki bu fırsatı hovardaca kullanmakta, kamu binalarının yapım ve tasarımında harcanan kamu kaynakları Ankara'nın gelişimine ciddi anlamda katkıda bulunamamaktadır.

Peki ne yapılmalı?

Ankara Kentinde inşa edilen kamu binalarının Ankara Kentinin kentsel yapısına ve gelişimine katkıda bulunur hale getirilmesi için vakit kaybedilmeden:

- 2011 Genel Seçimlerinin hemen ardından Ankara Kentinin kentsel yapısının düzenlenmesinde kamu yapılarının yerinin ne olacağını belirleyecek bir strateji üzerinde uzlaşmak üzere devletin tüm üst düzey karar vericileri bir araya gelmelidirler.
- Bu karar vericiler Bir Başkent olarak Ankara kentinin gelişimini yönlendirecek bir Başkent Yasasını ilgili tüm sivil toplum kesimlerinin katılımı ile çıkarmalıdır.
- Bu yasa ile Ankara Kentinde kamu yapılarının planlama, yer seçim, tasarım, ihale ve yapımına ilişkin genel bir strateji belirlenmelidir.
- Ankara'daki yerel yönetimler Ulus'taki kamu binaları ve Kızılay'daki devlet mahallesinin kullanım ve işlevine ilişkin bütünsel bir dönüşüm ve kullanım projesi çerçevesi geliştirmelidirler.
- Kamu yapılarının tamamının tasarımlarının yarışmalar ile elde edilmelerine ilişkin yasal düzenlemeler yapılmalıdır.
- Mevcut kamu yapı stokunun akılcı kullanımı için canlandırma/ihtiyaç düzenleme programları oluşturulmalıdır.
- Kamu yapılarının niteliklerine göre yer alabilecekleri yerler ve tasarımlarında bulunması gereken unsurlar konusunda standartları belirleneceği ve yarışmaların düzenleneceği kurumsal bir yapı oluşturulmalıdır.
- Kamu yapılarının Ankara kentine yapacakları mimari katkıları öngörececek bir vizyon çalışması meslek odaları ile birlikte gerçekleştirilmelidir.

Bu tür çalışmalar yapılmadan da Ankara'da en yeni teknolojiler ve malzemeler kullanılarak, cam ve granit kaplı yeni kamu binaları yapılmaktadır. Ancak, harcanan kamu kaynakları Ankara Kentinin gelişimine katkıda bulunmaktan uzaktır. Çok geç olmadan bu gidişi tersine çevirmek, kaçan fırsatı yeniden yakalamak görevi tüm kamu kurumlarına, özellikle de yerel yönetimlere düşmektedir.